

FM: Pašvaldībās vērojams būtisks izdevumu pieaugums ES fondu projektu īstenošanai

Publicēts: 21.12.2018.

Konsolidētajā kopbudžetā šā gada 11 mēnešos atbilstoši Valsts kases datiem bijis 357,8 miljonu eiro pārpalikums. Tā apmērs bija par 241,3 miljoniem eiro lielāks nekā pērn attiecīgajā periodā, ko lielā mērā ietekmēja virsplāna nenodokļu ieņēmumi valsts pamatbudžetā (+ 172,5 miljoni eiro). Pārpalikums pamatā veidojas valsts konsolidētā budžeta līmenī (372,8 miljoni eiro), ņemot vērā nenodokļu ieņēmumu palielināšanos un saņemtās atmaksas no Eiropas Komisijas par Eiropas Savienības (ES) fondu projektu īstenošanu, tostarp nosléguma maksājumi par 2007.-2013. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas investīcijām (197,4 miljoni eiro). Pašvaldību budžetā tikmēr 11 mēnešos vērojama 15 miljonu eiro deficīta veidošanās, ko nosaka pašvaldību īstenoto ES fondu projektu investīciju intensitātes pieaugums.

Kopbudžetā ieņēmumi bija par 1 242,1 miljoniem eiro jeb 14,2% lielāki nekā pērn 11 mēnešos, veidojot 9 965,6 miljonus eiro. Savukārt izdevumi bija 9 607,7 miljoni eiro, par 1 000,8 miljoniem eiro jeb 11,6% lielāki nekā 2017. gada 11 mēnešos. Jāatzīmē, ka kopš septembra mēneša izdevumu apmērs kopbudžetā pārsniedz ieņēmumus un uzkrātais pārpalikums sarūk, un līdzīgi kā iepriekšējos gados decembrī līdz ar gadu noslēdzošu maksājumu veikšanu kopbudžetā veidosies deficīts.

Kopbudžeta ieņēmumu pieaugumu nodrošina augstāki nodokļu un nenodokļu ieņēmumi, kā arī no Eiropas Komisijas saņemtie ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi. Nodokļu ieņēmumi kopbudžetā palielinājās par 604,1 miljonu eiro jeb 8,3%, kopumā atbilstot ekonomiskās izaugsmes tempam. Jāizceļ algu un nodarbinātības pieauguma virzītais sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumu kāpums par 335 miljoniem eiro jeb 16,4%, tostarp 77,4 miljoni eiro, kas kā 1 procentpunkts nodokļa likmes novirzāmi veselības nozarei. Iedzīvotāju pirkspējas palielināšanās un patēriņa celšanās attiecīgi sekmēja pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumu palielināšanos par 230,8 miljoniem eiro jeb 11,6%, bet akcīzes nodokļa ieņēmumu pieaugumu, ko sekmē arī likmju celšana, par 118,5 miljoniem eiro jeb 14,3%. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi palielinājās mazākā apmērā – par 32,9 miljoniem eiro jeb 2,2%, ko ietekmē ienākumu nevienlīdzības mazināšanai ieviestais pakāpenisks diferencētā neapliekamā minimuma, atvieglojuma par apgādībā esošu personu un pensionāru neapliekamā minimuma ikgadējs pieaugums. Savukārt pāreja uz jaunu uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) sistēmu, kuras ietvaros viens no pasākumiem bija avansa maksājumu atcelšana no šā gada 1. jūlija, skaidro UIN ieņēmumu sarukumu par 90,6 miljoniem eiro jeb 23,1%.

Nodokļu ieņēmumi kopumā atbilst plānotajam (0,5% jeb 36,7 miljoni eiro virs plāna), tomēr pa nodokļu veidiem vērojamas atšķirības. Lielāki virsplāna ieņēmumi vērojami UIN (+69,6 miljoni eiro), sociālās apdrošināšanas iemaksu (+ 24,8 miljoni eiro valsts speciālajā budžetā) un akcīzes nodokļa (+ 10,2 miljoni eiro) ieņēmumos, kamēr mazāki nekā plānots bijuši PVN (- 33,8 miljoni eiro), IIN (- 25,4 miljoni eiro) un nekustamā īpašuma nodokļa (- 11,9 miljoni eiro) ieņēmumi.

Ieņēmumu palielināšanos no ārvalstu finanšu palīdzības ietekmē gan pieminētie nosléguma maksājumi par iepriekšējā ES fondu perioda īstenošanu, gan arī maksājumi par šobrīd īstenotajiem ES fondu projektiem. Tādējādi kopējie ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi šā gada 11 mēnešos bijuši par 420,5 miljoniem eiro jeb 66,2% augstāki nekā pērn attiecīgajā periodā.

Nenodokļu ieņēmumu palielināšanos ietekmējuši vairāki vienreizēji un neplānoti darījumi, kas iepriekšējā gadā nebija veikti. Līdz ar to nenodokļu ieņēmumi kopbudžetā bija par 185,8 miljoniem eiro jeb 37% augstāki nekā pērn. Jāizceļ virsplāna AS "Latvenergo" iemaksāto dividenžu apmērs (+ 62,2 miljoni eiro) par iepriekšējo gadu peļņu, saņemtie papildemisijas prēmijas maksājumi (+ 44,2 miljoni eiro) par valsts parāda pārfinansēšanas darījumiem, kā arī novembra mēnesī saņemtie virsplāna ieņēmumi no Latvijai piešķirto emisijas kvotu izsolišanas (+ 63,7 miljoni eiro). Jāatzīmē, ka atbilstoši Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijai atsevišķas ieņēmumu, tai skaitā nenodokļu pozīcijas, tāpat kā ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi, kas tiek atzīti atbilstoši izdevumu līmenim, aprēķinot vispārējās valdības budžeta bilanci 2018. gadam, faktiski tiks izslēgtas vai uzskaitītas mazākā apmērā

kā naudas plūsmā.

Konsolidētā kopbudžeta izdevumu palielināšanos ietekmē pieaugošās investīcijas ES fondu projektu īstenošanai, izteiktais izdevumu kāpums veselības nozarē, izdevumu līmeņa aizsardzības nozarē palielināšana līdz 2% no iekšzemes kopprodukta (IKP), kā arī pensiju un pārējo pabalstu palielināšanās, ņemot vērā oktobrī veikto indeksāciju un nozīmīgo vidējās darba samaksas pieaugumu valstī.

ES fondu investīciju ieplūde tautsaimniecībā pamato kapitālo izdevumu palielināšanos kopbudžetā par 183,7 miljoniem eiro jeb 23,9%, lielākoties pašvaldību līmenī. Tāpat pieaugošās subsīdijas publiskā sektora iestādēs un komersantos ES fondu projektu realizācijai, kā arī finansējuma palielinājums veselības nozarē noteica subsīdiju un dotāciju izdevumu palielināšanos par 286,2 miljoniem eiro jeb 17,8%. Savukārt izdevumu palielināšanās Nacionālo bruņoto spēku darbības nodrošināšanai lielākoties skaidro preču un pakalpojumu izdevumu palielināšanos kopbudžetā par 186,2 miljoniem eiro jeb 16,6%.

Sociālās palīdzības izdevumi, kas ietver izdevumus pensijām un pārējiem sociālajiem pabalstiem, pārskata periodā palielinājās par 181,1 miljonu eiro jeb 7%. Pensiju izdevumi, ko lielākoties ietekmē indeksācija, kopbudžetā bija par 109,8 miljoniem eiro jeb 6,1% lielāki nekā pērn. Kamēr izdevumi pārējiem pabalstiem, kas lielā mērā korelē ar vidējās apdrošināšanas iemaksu algas izmaiņām valstī, palielinājās par 71,3 miljoniem eiro jeb 8,8%. Jāatzīmē ģimenes valsts pabalsta izdevumu palielināšanās par 28 miljoniem eiro, kā arī slimības pabalstu izdevumu pieaugums par 15 miljoniem eiro. Ģimenes valsts pabalsta izdevumu palielināšanos ietekmēja no šā gada 1. marta ieviestā piemaksa par divu un vairāku bērnu audzināšanu, tāpat izdevumu pieaugumu ietekmē saņēmēju loka paplašināšana.

Izdevumu pieaugums atlīdzībai caurmērā vērojams visos budžeta līmeņos un nozarēs. Tomēr jāizceļ, ka nozīmīgākais to kāpums vērojams aizsardzības, veselības un tieslietu resoros, kā arī Valsts ieņēmumu dienestā un pašvaldību līmenī. Kopumā izdevumi atlīdzībai kopbudžetā šā gada 11 mēnešos bijuši par 154,4 miljoniem eiro jeb 7,7% augstāki nekā pērn.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-pasvaldibas-verojams-butisks-izdevumu-pieaugums-es-fondu-projektu-istenosanai>